Česko-lužický věstník

číslo 6 / červen 2017

ročník XXVII

Jakub Bart-Ćišinski

Dolina v zimě
Louky bílé, kam zří hled,
stromy vloček sněžný skrývá,
v řece nastavil se led,
s keřů jak mech bílý splývá.

Démanty se lesknou s luk,
paprsk slunce hraje všemi,
s keřů, řek' bys, hvězdný shluk,
že unáší větřík k zemi.

Vůkol celý svět spí již,
povrch řeky v tichu celý,
úsměv květů nevidíš,
smrky, ptáci oněměli.

V celém kraji ticha sen,
démanty se vůkol třpytí,
Bílá vílo, řekni jen,
zda jsi pohádka, či žití?
(Hořický obzor, 1. 2. 1936)

Červená oblaka
Slunce v dáli v kraj zapadá,
v oblacích je krve zjev;
Slunce boly do nich vkládá,
kapky slzí jako krev.

Bol nezmírá nocí, zdá se,
že jen dřímati se jal. –
Boly, proč jen, srdce ptá se,
z kraje slz nejdete dál?

K svatvečeru se vyzvání,
zvonů ohlas chví se s hor.
Den znavený v rov se sklání,
do noci jde za obzor.
(Nymburské listy, 26. 6. 1936)

Poněmčený statek
Cos po domě tu chodilo
noc celou a dvůr celý vzdychal;
a slyšet bručet to bylo,
až pes do boudy své pospíchal…

Ach hospodáře řádného
v hrob dali v dobrou zemi matku,
a teď muž mravu jiného
se lužického ujal statku.

A potom k ránu v světnici
se stěny bolným pláčem chvěly,
sbor dobrých duchů truchlící
dnes opouštěl ten statek celý.

A bílý den kdy přišel pak,
zas v jizbě bouří to a kleje –
svůj statek sedlák vítá tak,
že lužický se dvůr až chvěje.
(Naše hlasy, 25. 12. 1936)

*Přinášíme tři pozapomenuté překlady Ćišinského básní od **Karla Sedláčka**, o němž se více dozvíte v článku na s. 45.*

Lužickosrbský sbor Lipa před Lužickým seminářem v Praze v sobotu 13. května, foto Milan Hrabal

Z DOMOVA

Návštěva drážďanského biskupa

Ve středu 3. května 2017 navštívil Lužický seminář padesátý drážďansko-míšeňský biskup Heinrich Timmerevers se svým doprovodem. V prostorách Společnosti přátel Lužice ho přivítali členové předsednictva spolku v doprovodu vedoucího Saské kontaktní kanceláře Davida Michela. Jeho excelence pan biskup byl v krátké přednášce zpraven o historii Lužického semináře a Hórnikovy lužickosrbské knihovny, jednak o významu tohoto domu pro Lužické Srby, jednak o jeho významu pro přežití katolictví v Sasku. Závěrem setkání vzácní hosté na památku získali brožuru o Hórnikově lužickosrbské knihovně v německé mutaci a tubus se dvěma mapami historické Lužice, jak je kdysi zakreslil Arnošt Muka. Jak se pan biskup vyjádřil, byl velmi poctěn a potěšen prací členů spolku, ostatně do spolkové pamětní knihy vepsal německy: *„Srdečný dík za srdečné přijetí! S radostí a velkým respektem jsem v těchto prostorách poznal a vnímal, jak zde byli kněží našeho biskupství vzděláváni a připravováni na svou službu! Děkuji za péči a starost o toto místo! Boží požehnání pro všechny, kteří zde působí!“* Pan biskup prý rád přijede znovu a na delší čas. Soudě dle atmosféry na místě to skutečně nebyly politické floskule, nýbrž uznání bylo míněno upřímně a vážně. Je to čest.

Zjevně takové návštěvy budou zapotřebí, neboť jak vysvítá z některých zpráv z Lužice – například z Piwarcova blogu, ale i ze zpráv v KP, které jsme již v loňském roce přinesli i v ČLV –, uvažuje drážďanské biskupství o slučování některých farností, a to kupodivu právě lužickosrbských s německými. A sám pan biskup požádal, aby v jeho přítomnosti byly mše slouženy pouze německy, aby kázanému slovu dobře rozuměl; později kvůli protestům prý ustoupil. V každém případě, hrozí-li vskutku slučování farností, je to ve vztahu k lužické srbštině bohužel likvidační rozhodnutí. Zaznívají dokonce přirovnání, že katolická církev se začíná chovat stejně jako svého času evangelická, která už srbštinu v Německu ze svého slovníku de facto vymazala, přestože za času reformace naopak rozvoj překladů do národních jazyků podnítila. Snad je tedy současné lavírování katolíků šancí pochopit, že lužická srbština nemá být jen jazyk církve, nýbrž má to být jazyk života. Tudíž že je třeba používat ji veřejně nejen v kostele. Vývoj situace samozřejmě budeme sledovat a budeme vás o něm informovat.

Lukáš Novosad

Fakultní exkurze do Budyšína

V pátek 5. května navštívila skupina studentů a učitelů z Katedry středoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy hlavní město Horní Lužice Budyšín, přičemž pro většinu zejména studentské části výpravy to bylo první seznámení. Pod vedením Petra Kalety jsme se podívali do hlavních lužickosrbských institucí. Prvním bodem programu byla návštěva Lužickosrbského ústavu, o jehož významu a publikační činnosti nás zpravila autorka monografie *Erzählen über Krabat* Susanne Hozyna (mj. členka Saského kulturního senátu). Další zastávkou byla redakce kulturního měsíčníku *Rozhlad*, kde nás jeho šéfredaktorka Sara Mičkec seznámila s hlavními lužickosrbskými tištěnými médii. Navštívili jsme i Lužickosrbský dům a v něm sídlící Domowinu, hlavní instituci Lužických Srbů, kde nás přivítal referent pro hospodářství a infrastrukturu Pětr Brězan. Poté jsme zamířili na známý katolický lužickosrbský hřbitov Mikławšk. Tam jsme si prohlédli romantické ruiny kostela sv. Mikuláše, hrob Michała Hórnika a mnohých dalších významných Lužických Srbů i několik překrásných ralbických křížů. Po krátkém rozchodu jsme se opět sešli ve Smolerově knihkupectví, jediném lužickosrbském knihkupectví na světě. Stejně jako k němu přidružený antikvariát nabízí beletrii i odbornou literaturu v horní a dolní lužické srbštině, němčině, češtině, slovenštině a dalších jazycích. Večer – náležitě znaveni, ale obohaceni o nové informace – jsme se vlakem vrátili zpět do Prahy. Za rok, a někteří jistě i dřív, bychom toto krásné staré město rádi navštívili znovu.

Tereza Hromádková

Finsko-lužickosrbské vztahy – mýty se špetkou reality

V úterý 9. května v Lužickém semináři přednášel slavista Eero Balk. Tento finský polyglot každoročně navštěvuje mezinárodní

Eero Balk přednáší v Lužickém semináři, foto archiv SPL

veletrh Svět knihy a tentokrát návštěvu spojil s vystoupením pro SPL, na němž hovořil o finsko-lužickosrbských vztazích. Vztah je to poněkud raritní, dozvěděli jsme se tedy o všech známých kontaktech mezi těmito dvěma národy, a to nejen o literárních překladech nebo o spolupráci mezi umělci (mj. teremistka Carolina Eyckec spolupracuje s Laponským komorním orchestrem), ale také o jednotlivcích, kteří mají předky z Lužice nebo jsou hrdými majiteli lužickosrbských krojovaných panenek. Zmiňme alespoň rodinu Schadewitzů, která do Finska přišla z lužické obce Škódow (Schadewitz) u Kalawy a k lužickému původu se dnes hlásí, ačkoliv na zač. 20. století přijala pofinštěnou variantu jména Harmaja. Zaujala také teorie Mattiho Klingeho, který na základě podobnosti některých slov a paralel ve folkloru předpokládá příbuznost Finů a Vendů. Svoji hypotézu publikoval v roce 1983 v Ottawě, ale sám přiznává, že se nejedná o vědecky dokazatelné souvislosti. Balkova přednáška se pak plynule přehoupla diskusi, v příjemné posezení a oslavu přednašečových narozenin.

Eliška Oberhelová

Čeští učitelé pro Lužici

Sasko prožívá krizi učitelského stavu, v celém státě se nedostává pedagogů na všech stupních školství – zatím vyjma univerzitní. Je to dáno zatuhlostí resortu po roce 1989: každá německá spolková země má vlastní systém školství, vzájemně málo prostupný (kdo chce pracovat v jiné spolkové zemi, musí skládat rozdílové zkoušky). Přitom však učitelé patří k nejlépe zajištěným státním zaměstnancům v Německu. Mají vynikající platy, pojištění i důchody – a ovšem právě až do penze jsou na svá místa jmenováni. To například způsobuje, že ženy do definitivy vyčkávají s mateřstvím nebo že pracovní trh ve školství je nepružný, neboť na místa se dlouho čeká. Navíc předem není jasné, kde nakonec čekatel skončí, neboť učitele na volná místa delegují „umístěnkami“ státní vzdělávací agentury. V takové situaci se není co divit, že při aktuálním houfném odchodu učitelů do penze a generační obměně pedagogů nastaly potíže. (Nejde ale o německé specifikum, nedostatek učitelů je evropský problém, se kterým se potýkají různé státní systémy, třeba britský nebo i náš.)

V této situaci se koncem loňského roku saské ministerstvo kultu (tj. školství) obrátilo na české ministerstvo školství s prosbou, zda by bylo možné získat české učitele do dvou programů. Jednak penzisty do celého Saska, jednak čerstvé absolventy do srbské Lužice, která poptávku nestíhá absolventy učitelského programu na katedře sorabistiky Lipské univerzity pokrývat. Aktuálně prý chybí přinejmenším třicet učitelů převážně přírodovědných předmětů. (Dlužno podotknout, že v Lužici situace možná mohla být jiná, kdyby se Srbové odvážili zřídit své autonomní, například církevní školství. Šance tu byla, v době zavírání druhého stupně základní školy v Chróśćicích se o autonomním školství uvažovalo. Jenže jeho financování bylo a je méně jisté než u státního školství, proto k němu scházela a schází rozhodující vůle.) Při hledání možných řešení se české ministerstvo školství obrátilo na představitele SPL coby na „odborníky na Lužici“. A tak od počátku letošního roku vedení spolku spolupracuje s Domowinou, Saskou kontaktní kanceláří a českým i saským ministerstvem školství na projektu volně nazvaném „Hledáme učitele pro Lužici“. Ten se samozřejmě neustále vyvíjí, ale SPL v něm setrvale figuruje jako poradce a zprostředkovatel informací i know-how na české

straně (na německé plní tuto funkci zastřešující lužickosrbský orgán Domowina); členové předsednictva například byli účastni jednání o Lužici na ministerské úrovni.

Jedním z dosavadních výstupů programu byl „Informační seminář o školách v lužickosrbské sídelní oblasti v Sasku", který v pátek 12. května ve spolupráci s Kontaktní kanceláří Svobodného státu Sasko uspořádala SPL v Lužickém semináři. Po zahájení programu zdravicemi vedoucího saské kontaktní kanceláře Davida Michela, předsedy Společnosti přátel Lužice Lukáše Novosada a předsedy Domowiny Dawida Statnika čekalo hosty pět přednášek: nejprve Daniel Kubát z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR promluvil na téma „Česko-saská spolupráce v oblasti vzdělávání", následně paní Kerstin Wittigová ze Saského státního ministerstva kultu pronesla příspěvek „Situace na školách v lužickosrbské sídelní oblasti". Následovali lidé z praxe: ředitelka lužickosrbské základní školy ve Worklecích Lucija Kuškec se zprávou „Realizace koncepce 2plus na školách" a po ní česká učitelka na Vyšší střední škole Johanna Heinricha Pestalozziho v Pirně Jiřina Petrášková představila své „Zkušenosti českého učitele působícího v Sasku". Pětici doplnil úředník regionální pobočky Saské vzdělávací agentury v Budyšíně Thomas Scherzer referátem „Platové podmínky a tarifní zařazení / uznání kvalifikace učitelů". Následovala diskuse, občerstvení a prohlídka Lužického semináře a Hórnikovy lužickosrbské knihovny.

Informační seminář iniciovala SPL, byl zároveň dosud největší akcí ve spolupráci SPL se saskou kontaktní kanceláří. Výsledky setkání však byly neuspokojivé. A to nikoli vinou saské kanceláře: na odpovědných pracovnících vzdělávacích institucí v lužickosrbské sídelní oblasti bylo (vyjma ředitelku Kuškec) znát, že o udržení lužické srbštiny vlastně nejde. Čeští zájemci se dověděli mnohé o tom, jakých znalostí němčiny jim bude třeba, o lužické srbštině však ani přes opakující se dotazy v diskusi nepadlo slovo. Aspoň se uchazeči dověděli praktické věci o učitelování v Sasku (platové zařazení, počet vyučovacích hodin za týden atp.). Ještě že byli přítomni předseda Domowiny Dawid Statnik a poslanec CDU Marko Šiman. S průběhem semináře coby servisem pro konkrétní uchazeče o učitelskou práci v Lužici a pro zástupce příslušných kateder českých univerzit, jichž se dohromady účastnilo ke dvaceti, byli oba nespokojeni. Lepší informace jsme proto získávali postupně při neformálních rozhovorech (a následně při další práci s Domowinou a oběma ministerstvy).

Nyní poslanec Marko Šiman prosazuje zřízení školy pro pedagogické vzdělávání neučitelů a usiluje o to, aby sídlila v Budyšíně. Na stole je návrh, že by učitelští kandidáti neprocházeli sítem budyšínské pobočky Saské vzdělávací agentury, nýbrž žádali o místo přímo do konkrétní školy (to by byla malá systémová revoluce). V Budyšíně se má rozběhnout roční přípravný kurz, předpokládající dva měsíce intenzivního drilu němčiny, osm měsíců lužické srbštiny a nakonec dva měsíce praxe ve školách. Po celý rok budou uchazeči pobírat plat ve výši saské podpory v nezaměstnanosti (to je asi tisíc eur), budou mít zajištěno ubytování a kurz mají zdarma. Další finanční náhrady budou posuzovány individuálně, například podle počtu uchazečových dětí. Začít se má letos v srpnu, předpokládá se minimálně tříletý projekt. V ideálním případě by se do budoucna na vzdělávání vhodných uchazečů měly podílet přímo některé české univerzity. Uchazeči mají mít pokud možno pedagogické vzdělání, vzdělání v přírodovědném oboru a znalost němčiny na úrovni C1 nebo B2, certifikovanou nanejvýš půl roku. Žádosti však budou posuzovány individuálně, a nebude-li uchazeč vyhovovat některému z kritérií, přičemž ostatním ano, bude mu poskytnut čas na doplnění příslušné chybějící kvalifikace. Jak již bylo uvedeno, prozatím zájem o práci učitele v srbské Lužici projevilo v různé míře asi dvacet našinců.

Má-li některý z čtenářů Česko-lužického věstníku zájem se do programu přihlásit, či ví-li o někom, kdo by takový zájem měl, anebo žádá-li si někdo dalších informací, nechť se obrátí e-mailem (luzice@luzice.cz) na předsednictvo SPL.

Lukáš Novosad

Brězan, Hrabal a Svět knihy

Kdo se zalekl přicházejících tří zmrzlíků a šel se 12. května na sv. Pankráce ohřát do Průmyslového paláce na holešovickém Výstavišti, nemusel litovat. V rámci 23. mezinárodního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy 2017 v PEN klubovně v neshořelé části paláce totiž známý varnsdorfský básník Milan Hrabal od šestnácti hodin představil zájemcům český překlad útlé prozaické miniatury *Příběhy o vodě* od nejvýznamnějšího lužickosrbského (a též německy píšícího) spisovatele 20. století Jurije Brězana. Na překladu (originál vyšel pouze německy v roce 1986) spolupracoval Hrabal rovným dílem s Ilonou Martinovskou, ilustracemi umocnila čtenářský zážitek Isa Bryccyna. Knížku vydala u příležitosti loňského stého výročí autorova narození Městská knihovna Varnsdorf za podpory Česko-německého fondu budoucnosti, města Varnsdorfu a poslance Evropského parlamentu Jaromíra Kohlíčka.

Hrabal nejdříve stručně – a bohužel trochu potichu – seznámil posluchače s osobou Jurije Brězana, jeho dlouhým životem a obsáhlým dílem, poté již o poznání zvučnějším hlasem přednesl z knihy několik ukázek. Pro Brězana je voda ve všech podobách metaforou běhu a různých momentů lidského života, v místním potoce se zrcadlí autorovy životní vzpomínky: například jak mlynář, starý mládenec z vedlejší vesnice, díky mokrým spodničkám na plotě k mladé učitelce a štěstí přišel… Přítomní ocenili nejen samotné příběhy, ale i Hrabalovo vystoupení srdečným potleskem, následně si spolu s ním udělali na památku několik fotografií a nechali si od něj knížku podepsat. Ani jim nevadilo, že oproti tištěnému programu celého veletrhu, v němž byli na straně 58 návštěvníci lákáni Českým centrem Mezinárodního PEN klubu na autorské čtení Martina Hrabala, jim nakonec do knížky vepsal věnování Milan!

Antonín Kříž

Chór Lipa na Malé Straně

V sobotu 13. května na pozvání senátora Jiřího Voseckého (Starostové pro Liberecký kraj) vystoupil v Praze ve Valdštejnské zahradě pod vedením sbormistryně Jadwigy Kaulfürstové sbor Lipa. Nebylo to jeho první vystoupení zde, neboť u příležitosti oslav stého výročí založení Domowiny hostila monumentální zahradní Sala terrena 1. července 2012 oratorium *Naléćo* Korla Awgusta Kocora a Handrije Zejlera (více viz ČLV 9/2012, s. 62). Lipa letos navázala zhruba hodinovým programem, poskládaným z lidových či zlidovělých písní lužickosrbských (například *Maćernu rěč lubuju*, *Róża słuša do wěnca*, *Hej na piwo*, jistěže neodmyslitelné *Hanka, ty brune wóčko* atp.), moravských (třeba *Mikulecká dědina*, *Což se mně má milá*) a slovenských (*Aká si mi krásna*). Recitálu v zahradě přihlíželo vysoko přes stovku posluchačů, bohužel dešťová přeháňka v druhé půli vystoupení dobře polovinu z nich odehnala.

Dopoledne navštívila zhruba dvacetičlenná Lipa Lužický seminář, kde ji přivítali jak členové předsednictva SPL, tak vedení Saské kontaktní kanceláře a kde v slavnostním sále SPL měla před svým odpoledním vystoupením zkoušku (otevřenými okny lákal sborový zpěv k návštěvě Lužického semináře nejednoho kolemjdoucího). Poté sbor navštívil Valdštejnský palác, sídlo Senátu Parlamentu České republiky, kde český výklad průvodkyně tlumočil do lužické srbštiny Radek Čermák. (O vystoupení informoval také KP 21. 5.)

Lukáš Novosad

Návštěva saské vlády v Lužickém semináři

V úterý 23. května navštívila Prahu saská vláda a v Lužickém semináři měla výjezdní zasedání. Oslavila tak jednak dvacetileté výročí česko-německé deklarace (ta byla podepsána 21. ledna 1997), jednak a především pětileté výročí existence pražské pobočky Kontaktní kanceláře Svobodného státu Sasko (Kontaktny běrow Swobodneho stata Sakskeje / Verbindungsbüro des Freistaates Sachsen). Symbolicky a logicky byla otevřena nedaleko malostranské Saské ulice, kousek od Saského domu a Saského dvora, právě v Lužickém semináři, který má velikou zásluhu na intelektuálním a církevním rozvoji Horní Lužice. Pro saského premiéra, Lužického Srba a katolíka Stanisława Tilicha, snad byl osobní volbou pro umístění takového úřadu.

Avšak nebyla to volba samozřejmá. Při otevření zastupitelství řekl premiér ve svém projevu, že „pro saskou zprostředkovatelskou kancelář jsme hledali vhodné místo od roku 2004". A pokračoval podtržením výlučnosti tehdejšího aktu: „Svobodný stát Sasko může být zase jednou průkopníkem:

Premiér saské vlády Stanisław Tilich a předseda SPL Lukáš Novosad prohlížejí v Lužickém semináři pamětní knihu, do které se premiér zapsal před čtyřiceti lety coby maturant, foto Zdeněk Blažek

neboť zprostředkovatelská kancelář zde v Praze je první zařízení podobného druhu německé spolkové země v České republice. (…) Lužickosrbské přísloví hovoří o tehdejších i dnešních dobrých vztazích v našem regionu: do Prahy a Vratislavi je to blíž než do Berlína." Skutečně má dnes saská kontaktní kancelář pobočky též ve Vratislavi a v Bruselu a po saském vzoru otevřelo svůj „konzulát" v Praze rovněž Bavorsko. Zájmem obou spolkových zemí je osvěta, že českým sousedem není jen Spolková republika Německo, ale právě i dvě velké spolkové země, s nimiž Čechy mají mnoho společného z historie. Jak jsme se při vedení SPL i při návštěvách Lužice mnohokrát přesvědčili, zastupitelská reklama skutečně funguje a pomáhá šířit povědomí o srbské Lužici.

Ostatně existence saské kontaktní kanceláře v Lužickém semináři je i strategickou výhodou pro SPL. Právě díky úspěšné spolupráci se podařilo domluvit s protokolem kanceláře saského premiéra návštěvu saské vlády v prostorách SPL. Pravda, měli jsme pro úředníky ještě jeden přesvědčivý argument: v pamětní knize, „služebně činné" do povodně v roce 2002, jsme nalezli zápis z návštěvy maturitní třídy lužickosrbského gymnázia z jara 1977, kde mezi podepsanými studenty je na druhém místě právě Stanisław Tilich. Čtyřicáté výročí jeho tehdejší návštěvy bylo vítanou záminkou k novému setkání. Premiér si starý zápis skutečně přečetl, u každého jména svého spolužáka se zastavil a s mírným dojetím zavzpomínal, co právě dělá (bohužel tři již zemřeli). Následně premiér svým kolegům sám pověděl o historii domu a potom k překvapení všech tlumočil lužickosrbský projev předsedy SPL. S úctou podtrhl obrat, že je „milou povinností" dnešních členů spolku starat se o dávné knihovní a duchovní dědictví místa, a naopak přislíbil, že dostojí své „povinnosti" i nadále udržet v Lužickém semináři saskou kontaktní kancelář, potažmo SPL. Ministři a ministryně se ovšem zapsali do nové spolkové pamětní knihy. Závěrem setkání jsme premiérovi ukázali některé z knižních unikátů Hórnikovy lužickosrbské knihovny. Šťastným zakončením oficiální státní návštěvy je premiérův příslib financovat z fondů saské vlády jednak digitalizaci některých starých knih a jednak renovaci některých starých knih Hórnikovy knihovny, postižených zmíněnou povodní.

O tom, jak na Stanisława Tilicha zapůsobilo setkání v Lužickém semináři, svědčí jeho slova na pozdější recepci v nedalekém Lichtenštejnském paláci, kde při brífinku premiérů Saska a Česka sdělil českému premiérovi Bohuslavu Sobotkovi, že ve své funkci se s žádným jiným premiérem tak často nesetkal a že i to je doklad aktuálních výjimečných česko-saských vztahů. Pak mu svěřil, že slaví své osobní drobné jubileum, neboť je to právě čtyřicet let, co Prahu navštívil jako maturant a podepsal se do jedné významné knížky. (Že jste nic z této celodenní slávy neviděli ve veřejnoprávním zpravodajství, třebaže Česká televize celou vládní návštěvu včetně chvil v prostorách SPL natáčela, bylo dáno zpravodajským upřednostněním informací o následcích londýnského teroristického útoku a o propuštění nájemného vraha Jiřího Kajínka na svobodu amnestií prezidenta republiky. Dějiny jsou prostě často jinde, než bychom si přáli.)

Lukáš Novosad

A jak to bylo doopravdy?

Aneb co napsal Lukáš Novosad o návštěvě saské vlády v Lužickém semináři na facebookové stránce SPL.

Ptávají se mě, proč zrovna lužická srbština. A k čemu že prý to je. Nuže k čemu to je, nevím. Ale hodí se třeba pro takové chvíle:

„Mluvte srbsky, já jim to přeložím." mrknul na mě saský premiér Stanisław Tilich (takto Lužický Srb) v Lužickém semináři, když jsme s kolegy a především kamarády vítali v Hórnikově lužickosrbské knihovně celou saskou zemskou vládu na jejím výjezdním zasedání.

Hovořím tedy lužickosrbsky, premiér to členům vlády překládá. „Dámy a pánové, je to poprvé v mém životě, co mě tlumočí premiér, snad to zvládne," říkám, premiér to fakt překládá a všichni se smějí.

Přítomní česko-němečtí tlumočníci žmoulají své zápisníky, zmateně čučí na sebe, na mě, na premiéra, netuší, co s tím, nemají co dělat, nemají pokyny. Panika! Panika! Lidé z kanceláře protokolu jsou úplně zpocení, jeden mi šeptá: „Tohle nebylo domluveno, on přece překládat nemá. Tohle nemůžete! Nesluší se to! To nejde!"

„Proč ne? Jeho to zjevně baví." odpovídám.

Jedeme tak asi čtvrt hodiny, dvacet minut. Sypu ze sebe krátké dějiny Lužického semináře, jeho význam, dějiny Společnosti přátel Lužice, co děláme, zkrátka klasický soubor dat pro takové příležitosti. Premiér to přesýpá na hlavu vládě a přidává si: „On má dobrou srbštinu, takovou echt budyšínskou," rejpne si. „Já taky poznám, že jste z Pančic," kontruju.

Nakonec nadšeně sděluje vládě, že je to jedna z mála chvil v úřadě, kdy směl svou mateřštinu před celým kabinetem nadřadit němčině. A to tentokrát právě v Lužickém semináři, kde byl naposled jako maturant, v Lužickém semináři, který pro Lužické Srby-katolíky je památným a poutním místem.

Takže proto má smysl učit se vymírající jazyk a umět lužickosrbsky: aby vás mohl tlumočit premiér své vládě.

Z HORNÍ LUŽICE

(SN 3., 29. 5.) **Marko Šiman, poslanec saského parlamentu za CDU, se kvůli nedostatku lužickosrbských učitelů již od dubna zasazoval o založení lužickosrbské jazykové školy.** Podle Spolkového jazykového úřadu má být škola zřízena pod záštitou Svobodného státu Saska. Souhlas získal záměr kromě jiného od zastřešující organizace Domowiny, jazykového střediska WITAJ, od Iniciativy pro lužickosrbský parlament a Lužickosrbského školského spolku. Cílem školy by mělo být zvláště vzdělávání domácích i zahraničních učitelů v lužickosrbském jazyce, kultuře, historii, měla by nabízet i jazyková doškolování pro rodilé mluvčí. První jednoroční kurz je zaměřen na učitele bez jazykových znalostí a bude zahájen 1. srpna 2017.

(SN 4. 5.) **Vlk a potíže, které působí v Lužici, byl hlavním tématem fóra Serbských Nowin ve středu 3. května v Konjecích.** Mezi více než 40 účastníky byli především protivníci vlka, stát zastupovala spolupracovnice saské kontaktní kanceláře „Vlci v Sasku" Vanessa Ludwigová. Fórum potvrdilo, že v přírodě východního Saska vlk pro obyvatele přijatelný není; vyplývá z něj, že je třeba vyvíjet větší tlak na politiky, aby reflektovali zájmy obyvatel.

(SN 8. 5.) **Oratorium *Serbske jutry* (Lužickosrbské Velikonoce) zaznělo v sobotu 6. května v drážďanské katedrále (Frauenkirche) a v neděli 7. května v budyšínském děkanském kostele.** Dílo skladatele Jana Cyže a libretistky Chrysty Měškankowé představilo asi 150 vystupujících pod vedením Friedemanna Böhma. Sbor a orchestr Lužickosrbského národního souboru a zpěváci a zpěvačky lužickosrbských amatérských sborů společně zazpívali skladbu, která obsahuje také texty Písma Svatého, papeže Benedikta XVI. nebo dopisy Alojse Andrického.

(SN 17. 5.) **Lužickosrbský národní soubor budou v budoucnu řídit dvě osoby.** Rozhodla tak rada Lužickosrbské nadace v úterý 16. května na mimořádném zasedání v Postupimi. Od srpna příštího roku tudíž bude mít soubor znovu jak intendanta nebo intendantku jako uměleckého ředitele, tak obchodního jednatele, který se bude zabývat ekonomickými záležitostmi souboru. O obsazení místa intendanta, které je vypsáno na tři roky, chce rada rozhodnout už v letošním říjnu. Místo obchodního jednatele převezme dosavadní ředitelka SLA Diana Wagnerec.

Z DOLNÍ LUŽICE

(NC 10. 5. 2017) **Braniborský ministr školství Günter Basske navštívil školu Miny Witkojc v Borkowech.** Ministr se chtěl detailněji seznámit s lužickosrbskou výukou. Během návštěvy diskutoval se žáky i vyučujícími, dokonce si zatancoval polku. Studenti i učitelé vyjádřili obavy z omezování lužickosrbské výuky, ministr přislíbil, že se zasadí o její zachování.

(NC 17. 5. 2017) **Také letos bude možné získat jazykový certifikát z dolnolužické srbštiny.** V jazykovém středisku WITAJ v Chotěbuzi se 2. a 16. září 2017 uskuteční jazykové zkoušky pro úroveň A1 a A2. Informace k jazykové zkoušce a vzorové testy jsou k dispozici na internetových stránkách <www.sprachzertifikat-sorbisch.de>.

ZE SASKA

(KP 21. 5.) **Ekumenické nešpory v míšeňské katedrále zahájily 11. května vernisáž hisstorické výstavy o sv. biskupu Bennonovi** „Ein Schatz nicht von Gold. Benno von Meißen – Sachsens erster Heiliger" (Poklad nikoli ze zlata. Benno Míšeňský – první světec Saska). Kurátorka Claudie Kundeová na hradě Albrechtsburgu představuje sochy, cenné rukopisy i obrazy, reliktvie aj., bohužel však nepřipomíná Bennonův význam pro Lužické Srby.

(NC 24. 5.) **Saská levice navrhuje rozmnožit dvojjazyčné nápisy a více lužické srbštiny na internetu.** V souvislosti s rozšiřováním lužickosrbského sídelního prostoru v Braniborsku by měl určitých změn doznat také ten saský. Podle Heika Kozla přitom nejde jen o to, aby se rozšiřoval o další obce. Důležité je zaměřit se na obce, které v něm již jsou. Na dvojjazyčných tabulích by měly být německé i lužickosrbské nápisy stejně velké. Zároveň je nutné, aby jednotlivé obecní úřady měly zájem prezentovat, že jsou součástí lužickosrbského sídelního prostoru. To by se mělo projevit například na internetových stránkách, které by měly mít německou i lužickosrbskou mutaci. Heiko Kozel také poukázal na slabinu postavení lužickosrbského sídelního prostoru v konfrontaci s horním právem. Lužickosrbské vsi nejsou nijak zvlášť chráněny před likvidací v rámci povrchové těžby hnědého uhlí. Jejich existence v podstatě závisí na zájmech energetických koncernů.

Z BRANIBORSKA

(SN 10., 31. 5.) **Hlavní výbor braniborského parlamentu ve středu 10. května potvrdil, že do lužickosrbského sídelního prostoru přísluší 18 obcí** v Lužici docela a z dalších dvou obcí jejich místní části. Jsou to mimo jiné Derbno, Baršć, Cersk, Rań, Nowa Jazorina, Zły Komorow a vesnické části obcí Nysa-Małksa a Derbno. Z 33 žádostí bylo 13 zamítnuto. Přezkoumání lužickosrbského sídelního území v Braniborsku proběhlo v rámci zákona o právech Lužických Srbů, schváleného roku 2014.

Ze Serbských Nowin podává *Alena Pawlikec*,
z Nowého Casniku *Josef Blažek*,
z Katolského Posoła *Jan Zdichynec*.

TÉMA

Karel Sedláček – zapomenutý překladatel (nejen) Čišinského aneb Dějiny sorabofilských aktivit na Českobrodsku

Ladislav Futtera

V ranním vydání *Národní politiky* z 11. března 1939 se v jednom sloupci sešla noticka o oslavách 80. narozenin vydavatele českobrodského týdeníku *Naše hlasy* Jozefa Miškovského (1859–1940) a nekrolog inspektora ČSD Karla Sedláčka (1875–1939). Miškovský a Sedláček se však kromě náhodného sousedství na stránkách oblíbeného pražského deníku mnohokrát setkali i v reálném životě, přičemž nezřídka je svedl dohromady společný zájem o Lužické Srby a lužickosrbské písemnictví.

Se jménem Karla Sedláčka jsem se mnohokrát setkal, když jsem při shromažďování podkladů pro svou diplomovou práci *Lužičtí Srbové a společnost Pojizeří a středního Polabí v době první Československé republiky* pročítal regionální tiskoviny vydávané v polabských městech. Pod jednotícím titulkem *Z lužické poesie* se zde čas od času objevovaly Sedláčkovy překlady z děl lužickosrbských básníků, ponejvíce Jakuba Barta-Čišinského. Některé z překladů nebyly ani známy editorům antologie *Pražské stopy Jakuba Barta-Čišinského* z roku 2010. Následující článek je proto zamýšlen jako jakýsi dodatek k této antologii; kromě edice tří dosud neznámých překladů Čišinského básní *(zveřejněny na titulní straně – pozn. red.)* se snažím Sedláčkovy aktivity zařadit do širšího kontextu rozvoje zájmu o Lužické Srby v Polabí, v prvé řadě na Českobrodsku, ve třicátých letech 20. století.

Do Českého Brodu, působiště Miškovského, totiž lužickosrbská tematika výrazněji pronikla roku 1932. Již od počátku předchozího roku se čile rozvíjely styky s Lužickými Srby na Mladoboleslavsku. Jednou z nejvýraznějších aktivit mladoboleslavských sorabofilů bylo pořádání prázdninového tábora pro lužickosrbské děti ve škole v Jabkenicích. Na srpen 1932 nachystal hlavní organizátor prázdninové kolonie, jabkenický řídící učitel Bohuslav Havlín, týdenní pěvecké turné dětí, které mělo napomoci rozšířit povědomí o Lužických Srbech. Havlín, sám rodák z Třeboule u Kouřimi, se obrátil do rodného Polabí a vyjednal s místními spolky vystoupení v Kolíně, Poděbradech, Nymburce, Kouřimi a nakonec 12. srpna v Českém Brodě.

Po všesokolském sletu, jenž se uskutečnil v Praze na počátku července, na němž diváky i žurnalisty zaujalo vystoupení nepočetné skupiny lužickosrbských cvičenců, lužickosrbská tematika ve společnosti rezonovala a dětskému zájezdu se na každé zastávce dostalo vlídného přijetí. Po skončení programu Havlín vždy vyzval diváky, aby se přihlásili do Československo-lužického spolku „Adolf Černý". Největší odezvu měla jeho výzva (kromě Poděbrad, kde se již nějakou dobu připravovalo založení nového odboru) právě v Českém Brodě, zde se přihlásilo rovnou 70 osob.

Dalo by se předpokládat, že početné členstvo rychle zformuje samostatný odbor korporace. Ovšem místní sorabofilové se dohodli, že *„na ten čas nebude zde odbor zakládán, že však bude peněžně ve své blahodárné činnosti podporováno pražské ústředí, nesoucí jméno*

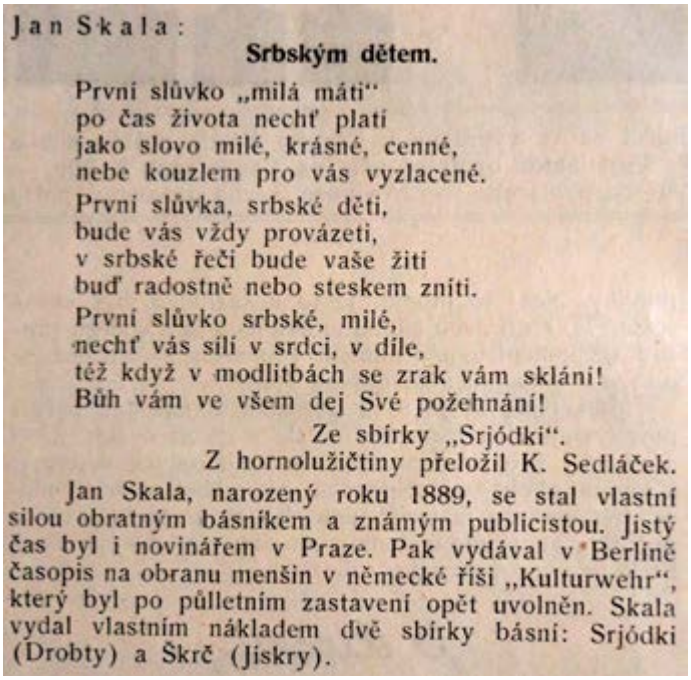

Jan Skala:

Srbským dětem.

První slůvko „milá máti"
po čas života nechť platí
jako slovo milé, krásné, cenné,
nebe kouzlem pro vás vyzlacené.

První slůvka, srbské děti,
bude vás vždy provázeti,
v srbské řeči bude vaše žití
buď radostně nebo steskem zníti.

První slůvko srbské, milé,
nechť vás sílí v srdci, v díle,
též když v modlitbách se zrak vám skláni!
Bůh vám ve všem dej Své požehnání!

Ze sbírky „Srjódki".
Z hornolužičtiny přeložil K. Sedláček.

Jan Skala, narozený roku 1889, se stal vlastní silou obratným básníkem a známým publicistou. Jistý čas byl i novinářem v Praze. Pak vydával v Berlíně časopis na obranu menšin v německé říši „Kulturwehr", který byl po půlletním zastavení opět uvolněn. Skala vydal vlastním nákladem dvě sbírky básní: Srjódki (Drobty) a Škrč (Jiskry).

Karel Sedláček se neomezoval pouze na překládání Ćišinského. Do jeho překladatelského repertoáru patřil mj. i Jan Skala. Naše hlasy *Český Brod, roč. 53, čís. 47, 9. 12. 1933, s. 2.*

Adolfa Černého". Řešení omezit sorabofilskou činnost na příspěvky pražskému českolužickému spolku podporovali funkcionáři Sokola, pořadatelé úspěšného „lužického večera". Podle jejich představ měla případné další aktivity na podporu Lužických Srbů opět zaštítit etablovaná sokolská jednota.

Vytvoření samostatného odboru naopak vehementně podporoval právě vydavatel Miškovský. Do informačního článku o přejmenování Československo-lužického spolku „Adolf Černý" na Společnost přátel Lužice tak vpašoval i výraz naděje, že k dosavadním odborům korporace „*přibude i Český Brod. Třeba rozdělit trochu spolkovou práci, najít pro ni nové lidi, aby nebylo všechno na málo bedrách, porozumění a dobročinnost se již najde. Jedná se o najměnší slovenský [sic!] národ…*" Podobné stanovisko zaujalo i ústředí SPL, které si od nového odboru slibovalo další šíření zájmu o Lužické Srby v oblasti, ale i častější kulturní podniky, jež by vynesly další příspěvky na činnost korporace. Jednak nechalo schválit stanovy odboru u Zemského úřadu v Praze, jednak českobrodské členstvo ještě na podzim 1933 vyzývalo, „*aby se ujalo iniciativy a svolalo ustavující schůzi výboru*".

Výzva byla načasována na dobu, kdy se o Lužických Srbech v Českém Brodě opět hovořilo. Miškovský v *Našich hlasech* uveřejňoval zprávy o postupu proti Lužickým Srbům v Německu, objevilo se zde také oznámení o manifestaci mladoboleslavských přátel Lužických Srbů na vrchu Mužském u Mnichova Hradiště. Agrárnický orgán *Prokůpkův kraj* otiskl již 20. července 1933, tedy dva týdny po shromáždění na Mužském, výzvy, aby na podzim při podobné manifestaci i „*z Lipan mluvilo se o Lužici*". Článek se přímo obracel na českobrodské sorabofily a připomínal předchozí rok, kdy „*Český Brod se ‚Sokolem' v čele vítal děti lužických Srbů*". K tomuto nápadu se okamžitě přihlásil i Miškovský v *Našich hlasech*. Během vrcholících prázdnin se ale přípravy shromáždění nijak nerozeběhly. Po říjnovém shromáždění Společnosti národů v Ženevě, které se odmítlo zabývat prosrbskými memorandy odeslanými z Mužského, se však ukázaly velice omezené možnosti československých sorabofilů a zájem o Lužické Srby značně ochladl.

Myšlenky na založení samostatného odboru SPL se sice rozplynuly, ale několik desítek členů této korporace nebylo nezajímavou cílovou skupinou, a tak Miškovského *Naše hlasy* přinášely pravidelně články se sorabistickou tematikou. Kromě tiskových zpráv ústředí SPL zde uveřejňoval původní texty o Lužicích a Lužických Srbech – právě Karel Sedláček.

Sedláček strávil celý život ve službě na železnici, coby rodilý Pražan začínal v Bubnech, posléze byl přeložen do polabských Peček. Po vzniku Československé republiky se jeho působištěm na řadu let stal významný pohraniční uzel Podmokly. Slavista Josef Páta v již citovaném nekrologu zdůrazňoval Sedláčkův jazykový talent: „*četl díla v mnoha původních řečech a z mnohých také překládal.*" Krátce po skončení první světové války se do centra Sedláčkových zájmů dostali Lužičtí Srbové. Již roku 1920 vstoupil do Českolužického spolku „Adolf Černý" a do jeho tiskového zpravodaje, *Českolužického věstníku*, začal zasílat překlady lužickosrbské poezie i vlastní verše s lužickosrbskou tematikou.

Čistě kvantitativně v Sedláčkově díle dominují překlady z poezie Jakuba Barta-Ćišinského, v současnosti známe celkem dvanáct Sedláčkem přeložených básní, přesto však nelze říci, že by se programově koncentroval právě na tvorbu Ćišinského. Na to zůstává tucet přeložených čísel, navíc publikovaných izolovaně a s velkým časovým odstupem, která prostupují básníkovou tvorbou od jeho prvotiny *Kniha sonetow* až po poslední sbírku *Serbske wobrazki*, pouhým zlomkem. Mimoto do Sedláčkova překladatelského zájmu spadali i další lužickosrbští poetové. Inspektor kromě Ćišinského do češtiny převáděl (rovněž po jednotlivých básních, bez ambice vytvořit šíře komponovaný průřez jejich tvorbou) mj. verše Jana Hajncy, Józefa Nowaka, Jana Skaly, Jana Česly či Handrije Zejlera. Překlad básně Fryca Rochy *Lužice – nejdražší* dokládá, že se alespoň okrajově nebránil ani překladům z dolní lužické srbštiny.

Ve dvacátých letech zveřejňoval Sedláček své překlady takřka výhradně v *Českolužickém věstníku*. Nové publikační možnosti se mu otevřely, když se po svém penzionování na počátku roku 1933 vrátil z pohraničních Podmokel do Peček, odkud pocházela jeho manželka. Ocitl se tak v kraji, kde díky nedávnému zájezdu dětí i aktuálně připravovaným manifestacím za práva Lužických Srbů v Jabkenicích a na Mužském nebyli Lužičtí Srbové žádnou neznámou. Vždyť v okruhu patnácti kilometrů od jeho nového bydliště právě vznikaly odbory SPL v Kolíně, Nymburce a Poděbradech a skupinky sorabofilů se snažily (ovšem nakonec neúspěšně) ustavit kromě Českého Brodu odbory českolužického spolku ještě v Kouřimi a Lysé nad Labem.

Tribunou Sedláčkových aktivit se tak stal regionální (dobovým termínem krajinský) tisk, v praxi povětšinou týdeníky, jež vycházely v každém významnějším městečku. Kromě pečecké *Středočeské obrany*, do níž ale inspektor přispíval pouze v letech 1933–1934, uveřejňovaly jeho překlady jednotlivých básní *Nymburské listy* či *Poděbradské noviny*, kde doplňovaly referáty z místních odborů SPL. Sedláčkovy převody se však dostaly i do periodik mimo města ve středním Polabí, Ćišinského verše otiskly i východočeský *Hořický obzor* či *Libeňské noviny*. Nejpilněji však přispíval do Miškovského českobrodských *Našich hlasů* a do týdeníku *Průboj* vydávaného v Kostelci nad Černými lesy.

Zatímco v černokosteleckém *Průboji*, který začal dění v Lužicích sledovat v souvislosti s pokusem ustavit odbor SPL v nedaleké Kouřimi, Sedláčkovy překlady lužickosrbské poezie přestaly vycházet roku 1935, spolupráce Sedláčka s Miškovským vydržela až takřka do konce inspektorova života. Sedláček *Naše hlasy* zásoboval nejen básnickými převody, do tamní fejetonové rubriky *Besídka* přispíval zajímavostmi z lužickosrbského národního života či z dějin historických Lužic, ostatně první článek, který mu byl v českobrodském týdeníku otištěn v dubnu 1933, připomínal postavení Lužic v rámci českých zemí.

Třebaže prim v Sedláčkových referátech hráli Lužičtí Srbové, na stránkách *Našich hlasů* rozvíjel též svůj zájem o další slovanské literatury i o písemnictví německé. Mimo jiné tak v roce 1934 připomněl půlkulatá výročí narození Friedricha Schillera a Alexeje Vasiljeviče Kolcova, sté výročí písně *Kde domov můj?* pak vzpomněl článkem, kde vedle sebe uvedl znění textu v obou varietách lužické srbštiny a v němčině. A občas došlo i na Sedláčkovu původní básnickou tvorbu. Zatímco báseň *Pokrok* v roce 1936 hravými verši komentovala přehršel národně orientovaných spolků („*Městečko je u nás probudilé, / projevy tam, schůze každé chvíle, / spolků dost zde, Sokol, ochotníci, / skauti, také spolek sport jen ctící. / Pak též pro lid všechen, starý, mladý, / osvětová komise je tady*"), které se předhánějí v nabídce osvětových pořadů, o dva roky později verše *Lužické slabikáře* reagovaly na exces ze školy v Chróśćicích, kde školní inspektor nechal spálit lužickosrb-

ské čítanky. Tato báseň, otištěná 18. června 1938, představuje nejen symbolický, ale i faktický epilog Sedláčkovy tvorby.

Helena Ulbrechtová ve studii *Jakub Bart-Ćišinski v českém prostředí: literárněvědná recepce a překlady* upozornila, že v meziválečném období počet překladů z lužické srbštiny vzdor vrcholícímu zájmu o Lužické Srby v meziválečném Československu klesá. Ulbrechtová tento pokles vysvětluje okolností, že „*téměř veškeré úsilí české prolužické inteligence bylo zaměřeno na propagaci původní kultury a literatury*". Sedláčkovy dlouhodobé překladatelské aktivity, z větší části vydané mimo publikace pražského ústředí SPL, však ukazují na další segment českých sorabofilů, na nějž právě svou činností cílil železniční inspektor: na početné členstvo SPL v regionech, ať již organizované v místních odborech, či jako v Českém Brodě a Kouřimi bez vlastního odboru. Jednalo se o osoby, které v drtivé většině neovládaly lužickou srbštinu ani neudržovaly kontakty s Lužickými Srby. Občasný přísun překladových básní a osvětových článků v místních periodicích tak pro ně vedle odběru *Lužickosrbského věstníku* představoval jednu z mála možností, jak na elementární rovině získat povědomí o lužickosrbské problematice.

A dlužno též zmínit, že zatímco řada regionálních odborů českolužického spolku v nejisté politické situaci druhé poloviny třicátých let citelně utlumila činnost a v podstatě rezignovala na jakékoli veřejné aktivity, na Českobrodsku Sedláčkovou zásluhou zůstávala lužickosrbská tematika i bez institucionálního zakotvení přítomna až do roku 1938.

Za pomoc při shromažďování materiálů pro tento článek děkuji Janu Tomáškovi.

LITERATURA A PRAMENY:

ČERNÝ, Marcel – KALETA, Petr (edd.), *Pražské stopy Jakuba Barta-Ćišinského*, Praha 2010.

FUTTERA, Ladislav, *Lužičtí Srbové a společnost Pojizeří a středního Polabí v době první Československé republiky*, Praha 2016 [nevydaná diplomová práce].

FUTTERA, Ladislav, *Naše lubuški w Jablkynicach. Pobyty lužickosrbských dětí v Jabkenicích v letech 1931 a 1932*. In: Boleslavica '14. Vlastivědný sborník Mladoboleslavska, roč. 7, 2014, s. 73–88.

PÁTA, Josef, *Inspektor Karel Sedláček zemřel*, Národní politika, roč. 57, čís. 70, 11. 3. 1939, ranní vydání, s. 4.

Českolužický věstník, Praha, roč. 1–11 (1920–1930)

Lužickosrbský věstník, Praha, roč. 12–20 (1931–1938)

Naše hlasy, Český Brod, roč. 52–58 (1932–1938)

Serbski kulturny archiw Budyšin, fond Historische Bestände / Archiv der Maćica Serbska, MZb VII – Ausschnittsammlung aus der tschechischen Presse

KNIHY

Pjeć lětstotkow – Serbja a reformacija

Sestavil Jan Malink. Autoři jednotlivých částí: Jan Malink, Jens Buliš, Friedrich Pollack, Tadeusz Lewaszkiewicz, Lubina Malinkowa, Edmund Pjech, Trudla Malinkowa, Ines Kellerowa, Měrćin Wirth a Madlena Norbergowa. Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin 2017.

Přednáška lužickosrbského superintendenta Jana Malinka v Lužickém semináři v květnu tohoto roku nebyla jen představením jedné knihy. Ta ovšem stála v popředí celého setkání.

Již na začátku zazněla velice zajímavá informace. Jan Malink už v Lužickém semináři přednášel, avšak před více než třiceti lety. Je to téměř neuvěřitelné, jak dlouho se pohybuje a pracuje v česko-lužických vztazích. A stále má svým posluchačům co říci.

Knihu *Pjeć lětstotkow* vydalo budyšínské nakladatelství k pětistému výročí luterské reformace, přičemž souvisí také se stejnojmennou výstavou, která byla do března tohoto roku k vidění v Lužickosrbském muzeu v Budyšíně. Můžeme ji tak zařadit mezi bohatou řadu knih, článků, sympozií a akcí pořádaných k tomuto výročí. Události staré půl tisíce let se dotkly života v Lužici velice výrazně.

Jan Malink posluchače provedl knihou a vysvětlil mnohé souvislosti, které nám dnes již mohou být nejasné. Hned na začátku uvedl na pravou míru tradované tvrzení, že Marin Luther byl proti překladu Bible do lužické srbštiny s odůvodněním, že beztak již brzy nebude takový překlad zapotřebí. Nepatřil jistě k zastáncům lužickosrbského jazyka a možná v kruhu přátel poznamenal ledasco zjednodušujícího, ale vždy prosazoval zásadu, že Slovo má být lidem kázáno v jejich mateřštině. To bylo ve svém důsledku zcela zásadní pro lužickosrbské písemnictví i společenský život na venkově v Lužici. Právě počátky lužickosrbské literatury jsou pevně spojeny s duchovními spisy, proto je jim věnována další z klíčových kapitol knihy. Stejně tak překladům Bible. Nejúspěšnější srbskou knihou všech dob byly ostatně „spěwarske" (církevní zpěvník, kancionál se označuje jako „spěwarske", zatímco sbírky společenských či lidových písní jsou „spěwnik"). Zájem o církevní zpěvníky byl veliký, ostatně nemusíme chodit daleko do minulosti. Poslední vydání „spěwarskich" roku 2012, na němž má Jan Malink zásadní zásluhu, je už také vyprodané.[1]

Z dalších kapitol, které byly postupně představovány, můžeme zmínit například pojednání o vlivu reformace na vzdělávání či zajímavou kapitolu o lužickosrbských farářských rodech. To byl jeden z jakýchsi „vedlejších efektů" reformace. V důsledku zrušení celibátu vyrůstaly na farách v Německu – a tedy také v Lužicích – nové generace. Ty, stejně jako třeba děti sedláků či živnostníků, přebíraly práci svých otců. Ostatně i Jan Malink je evangelickým duchovním, podobně jako celá řada jeho předků.

Zvláštní kapitolou církevních dějin v Lužici je pietismus, luteránské hnutí druhé poloviny 17. století. To pak souvisí s lužickosrbskými aktivitami v oblasti křesťanské misie a také s fenoménem vystěhovalectví. Malinkova kniha dále porovnává dění v evangelické a katolické církvi v Lužici v době reformace, které se na rozdíl od různic známých v Čechách neslo často v duchu užitečné konkurence až spolupráce v národním díle, zejména v 19. století.

Kniha svým průřezem dějinami reformace dochází až do současnosti, takže se v závěrečných kapitolách můžeme dozvědět o dnešním životě srbských hornolužických evangelíků i o situaci v Dolní Lužici.

Celá kniha je dvojjazyčná (německy a hornolužickosrbsky), což je s ohledem na obsah zcela na místě, odpovídá to výpravnému provedení a při užším tematickém zaměření to činí text přístupnějším.

Malinkova přednáška v Lužickém semináři byla přednesena hornolužickosrbsky, což jistě potěšilo všechny, kteří rádi slyší čistou lužickou srbštinu. Zároveň kupodivu nebyl přítomen nikdo, kdo by nerozuměl. Jan Malink ovšem česky umí, jak to několikrát dokázal. Nejen díky svým bohatým kontaktům v Čechách, ale také proto, že v Praze studoval. Lužickosrbsky představená a z poloviny lužickosrbsky tištěná kniha o významné etapě lužických dějin působí velice autenticky. Proto bylo naprosto přirozené, když při následných hovorech v zázemí refektáře bylo slyšet vedle sebe lužickou srbštinu a češtinu. Tak by tomu mělo být i nadále. Tajke rjane serbske zetkanje.

Hanuš Härtel

OČIMA Lukáše Novosada

Velikonoce u Lužických Srbů

Stejně jako vloni a předloni připravila i letos SPL dvoudenní velikonoční zájezd do srbské Horní Lužice. Oproti předchozím letům jsme se ubytovali ve vsi Hórki, čili v centru lužickosrbského osídlení, kde jsme obývali typický místní podstávkový statek. Ubytování v této obci jsme využili k seznámení s rodným domem básníka Jurije Chěžky, jehož sté výročí narození si letos připomínáme a jenž jako někdejší pražský student je bytostně spjat s Lužickým seminářem. Zájezd bývá na dva dny rozvržen proto, aby si výletníci mohli prohlédnout turisticky a historicky zajímavá místa obcí katolické Horní Lužice ještě v klidu před nedělní slávou křižáckých jízd. A tak jsme objeli Budyšín, Chróśćicy, Róžant a Ralbicy.

[1] Digitální verze je dostupná na <http://www.sorbischer-evangelischer-verein.de/setdatei/spewarske2012.pdf>.

Dialog s koněm – aneb pro nezapomenutelný zážitek z velikonočních jízd není třeba očí, jak dokazuje vydařený zájezd SONS (Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých) Liberec a semilské římskokatolické farnosti, který vedl Jan Tomíček, učitel hořického gymnázia, které udržuje dlouholetou družbu s dolnolužickosrbským gymnáziem v Chotěbuzi, foto Marcela Vaňková

Tam na hřbitově bílých křížů jsme zaznamenali, jak rychle se v Lužici umírá. Neboť od loňska byla zarovnána jedna z luk před vstupem do kostela a začalo se pohřbívat na ni, jelikož louka po straně kostela, vloni plná teprve ze dvou třetin, je mezitím nebožtíků syta. Zato v Budyšíně jsme měli štěstí zastihnout ve SKI (Serbska kulturna informacija) někdejšího jednatele Domowiny Bjarnata Cyže, an přednáší kolemjdoucím turistům o významu křižáckých jízd, jejich původu a o tajemstvích lužickosrbského kroje a kraslic. „Dneska už jste třetí česká výprava. Byl tu autobus z Liberce, pak ještě odkudsi, a každého se ptám, zná-li SPL. Doporučuju vás." pravil Cyž na rozloučenou. Sobotu většina výletníků zakončila v kostele v Chróśćicích na večerní bohoslužbě. Vigilie je vždy prvním vrcholem velikonočních zájezdů, ostatně těžko popsat zážitek z kostela plného několika set slavnostně a pobožně naladěných Lužických Srbů, kteří s úctou a pokorou se modlí k Pánu a těší se na to, až závěrem mše budou věnečkováni křižáci: novici zelenou barvou a zasloužilí jezdci stříbrnou (pětadvacátá jízda) či zlatou barvou (padesátá jízda). Sluší se podotknout, že rekordmanem je pan Pětr Brězan, který letos jel žehnat polnostem po dvaasedmdesáté a který je od své pětašedesáté jízdy držitelem výjimečného věnečku v zelené barvě, ozdobeného křížkem a kamínky a uznalým pořadovým číslem výjimečného startu. Pana Brězana jsme potkali v Růžantu u klášterního mariánského pramene: a zatímco čiperně běhal s kanystry vody do vozu, aby ji nazítří mohl distribuovat všem, kdo o ni poprosí, vyprávěl o svých každoročních pěších poutích do Prahy.

Neděli jsme začali prohlídkou pravěkého a slovanského hradiště ve Wotrowě. Následně jsme se přesunuli do centra obce a tam sledovali svou první jízdu křižáků. Znalejší členové výpravy se zdravili se svými lužickosrbskými přáteli na koních, tady třeba s referentem Domowiny pro kulturu a zahraničí Clemensem Škodou. Poté se výprava přesunula pěšky do nedalekých Pančic, kde v majestátních prostorách tamního kláštera sledovala druhé a třetí procesí: nejprve odjezd místního, asi o hodinu později příjezd chróśćického. Na klášterním dvoře skutečně bylo lze často slyšet češtinu, kupříkladu jednu skupinu výletníků vedl někdejší místopředseda SPL Miloš Malec. Té naší se zde ujal český učitel na Lužici Pavel Šlechta a užaslým posluchačům vyprávěl, jaká kantorská specifika obnáší, když v Lužici chcete učit děti v lužické srbštině rovnocenně a přitom víte, že kompetentnost mluvčích se výrazně liší vesnici od vesnice. Pak už jenom přechod lipovou alejí do nejkrásnější okrouhlice na světě – Swinjarnje – a na návsi sledovat, jak jezdci sesedají z koní a ubírají se do dvorů na na *tykanc* a *kofejpiće*. No a potom domů.

Čili bylo to dobré, naplňující a za rok to zkusíme zase trochu jinak. Ale pojede se určitě, tak pojeďte s sebou.

Lukáš Novosad

KAK TO WIDŹU JA

Europska byrgarska iniciatiwa za mjeńšinowe prawa

Spočatk lěta rozsudźi europska komisija wo registraciji „Minority SafePack Initiative". Zaměr iniciatiwy je dalewuwiće mjeńšinowych prawow w Europje: škitanje mjeńšinow a mjeńšinowych rěčow, dalewuwiće jich prawow, inkluzija mjeńšinow a runoprawosć mjeńšinow po cyłej Europje. Byrgarska iniciatiwa bu namyslena wot FUEN (Federaliska unija europskich mjeńšin) a dowjedźe so hižo w lěće 2013 na puć.

Nětko je na staćanach Europskeje unije, w běhu jedneho lěta 1 000 000 podpismow za tutu iniciatiwu hromadźić. To móže so pisomnje na formularach stanyć abo w syći pod <www.minority-safepack.eu>. Poradźi so europskim akteram kaž FUEN a MENS milion podpismow hromadźić, stanu so mjeńšinowe należnosće z rjadnej należnosću europskeho parlamenta. Tutón krok budźi nadźiju wo polěpšenju mjeńšinoweje situacije w Europje. Dalši pozitiwny pódlanski efekt je zbudźenje wědomja mjeńšinoweje tematiki we hłowach europskich staćanow, hač sobustaw mjeńšiny abo tež nic.

Tež prawa Serbow móža so přez to hišće polěpšić, tak na přikład připóznaće serbskeje rěče a z tym tež zwjazowana finančna podpěra.

Tuž přimajmy so gratu, zo bychmy byli słyšani a widźani po cyłej Europje, a zo bychmy za lěto wulki wuspěch zhromadnje swjećili. Njejsy sam, tež twój hłós liči!

Kristin Heelemanec

Słovníček: byrgarski – *občanský*; dalewuwiće – *rozvoj;* runoprawosć – *rovnoprávnost;* staćan – *občan*; pódlanski – *vedlejší*; sobustaw – *člen*; přimać so, přimnyć so – *chápat se, chopit se*; grat – *nářadí*; swjećić – *slavit*; ličić – *počítat (zde: počítat se)*

ZÁPISNÍK

Milí čtenáři,

jestliže jste dočetli až sem, pak vám možná v tiráži na konci této stránky padlo do oka neznámé jméno na místě vedoucího redaktora Česko-lužického věstníku. Jak také asi tušíte, nemusili jsme si zvykat na nového šéfa redakce, Eliška Oberhelová není nikdo jiný než Eliška Papcunová, kterou znáte z čísel předcházejících. Je milou povinností nás členů redakční rady jí zde popřát všechno dobré do života pod novým příjmením. Zároveň bychom vám, milí čtenáři, rádi poděkovali za trpělivost – jestliže totiž čtete tyto řádky, nepohněvaly vás nepravidelnosti v letošním vycházení Věstníku natolik, abyste předplatné odhlásili. Příčinou tohoto klopýtání bylo právě náročné období v životě naší milé šéfredaktorky, a vy, kdo jste zažili stěhování do domu stále ještě dýchajícího maltou a svatbu ve velké rodině najednou, nebo si to aspoň dokážete představit, budete mít jistě pochopení. Můžeme vás tak aspoň ujistit, že teď už bude Věstník zase šlapat jako hodinky. Až se na obzoru objeví důvod hledat do této funkce zástup za mateřskou dovolenou (což manželům Oberhelovým v dohledné době také přejeme), už to určitě organizačně zvládneme lépe.

Vaše
redakční rada

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1 – Malá Strana, www.luzice.cz, luzice@luzice.cz, ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech nákladem 300 výtisků. Cena 30 Kč.
Redakční rada: vedoucí redaktorka Eliška Oberhelová, Michalovice 17, 412 01 Litoměřice, eliska.oberhelova@gmail.com; zástupce vedoucí redaktorky: Jan Zdichynec, zdichy.j@seznam.cz; členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Štefan Pilát. Sazba: Martina Lapišová.
Roční předplatné: ČR 300 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet Fio banka, a. s., 2900678633/2010.
Objednávky a stížnosti na nezasílání: Redakční rada ČLV, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1 – Malá Strana, luzice@luzice.cz, tel. 728 581 822.
Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor. Nevyžádané rukopisy nevracíme.
MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.